

AI4Belgium

Advies rond het Voorstel tot de oprichting van een Belgisch raadgevend comité voor data-ethiek

9 mei 2022

Dit advies werd geschreven door AI4Belgium's Werkgroep Ethics & Law, op vraag van Commissie voor Economie, Consumentenbescherming en Digitale Agenda van de Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers. Het advies gaat in op het Voorstel van Resolutie betreffende de een Belgisch raadgevend comité voor data-ethiek, ingediend door de heer Kris Verduyck op 15 september 2021.

1. Wie zijn wij

AI4Belgium is de Belgische coalitie van belanghebbenden op het gebied van artificiële intelligentie (AI), op basis van een initiatief dat in 2019 door 6 stichtende organisaties (FOD BOSA, BNVKI, AGORIA, The Beacon, BeCentral, ReseauIA) werd gedragen. Het verenigt experts uit de private sector, de publieke sector, de academische wereld en het maatschappelijk middenveld. AI4Belgium verwelkomt alle mensen en organisaties die de socio-economische impact van AI beter willen begrijpen in de context van de 4^{de} industriële revolutie. AI4Belgium wil ervoor zorgen dat iedereen, op een inclusieve manier, kan profiteren van de transitie die aan de gang is. Het telt momenteel 450 organisaties en bijna 8.000 leden, waaronder 1.700 AI-experts. Het besteedt ook bijzondere aandacht aan en werkt aan de ethische en juridische aspecten die nodig zijn om een betrouwbare AI op te bouwen.

AI4Belgium heeft de ambitie om België, met inbegrip van zijn regio's, te positioneren in het Europese AI-landschap, gebruik makend van de vele troeven die het Belgische AI-ecosysteem rijk is, van hoogkwalitatieve onderzoekers, excellente ondernemers en bedrijven tot innovatieve overheidsinstanties, en dit alles met oog voor de ethische, juridische en sociale uitdagingen die deze technologie met zich meebrengt. AI4Belgium telt verschillende horizontale en verticale werkgroepen die zich richten op een specifiek domein dat relevant is voor AI, waaronder de Werkgroep Ethiek en Recht.

De missie van de Werkgroep Ethiek en Recht bestaat uit twee componenten. Ten eerste informeren we actoren over bestaande (ethische of wettelijke) initiatieven met betrekking tot AI, zetten we projecten op om de bewustwording van de ethische en juridische impact van AI te vergroten, en geven we advies aan Belgische overheden en organisaties over de ethische en juridische uitdagingen van AI. Ten tweede zorgen we ervoor dat de Belgische visie rond de ethische en juridische waarden van AI een platform krijgt op Europees en internationaal niveau. De groep fungeert zo als een spiegel tussen België en de rest van de wereld. In het bestuur van de Werkgroep Ethiek & Recht van AI4Belgium zetelen vertegenwoordigers van KU Leuven, CRID-NADI (UNamur), UNIA, FARI AI for the Common Good, DATA & Maatschappij Kennis Centrum, Agoria en BOSA.

2. Wat zegt het voorstel

Het voorstel van Resolutie betreffende de oprichting van een Belgisch raadgevend comité voor data-ethiek, ingediend door de heer Kris Verduyck op 15 september 2021, maakt duidelijk dat er nood is aan een onafhankelijk raadgevend comité voor data-ethiek zoals aangeraden door AI4Belgium, in navolging van het Kenniscentrum Data & Maatschappij in Vlaanderen.

AI4Belgium

Bij de hoofding *Opdrachten en samenstelling* staat het meest concreet wat de taken en samenstelling is van dit raadgevend comité voor data-ethiek. De volgende taken werden opgesteld:

- 1) advies geven, op eigen initiatief of op vraag van een lid van de federale regering, van het Federaal Parlement, of van federale beleidsondersteunende instellingen, over de ethische, juridische, sociale en ecologische vraagstukken die rijzen bij het gebruik van artificiële intelligentie, robotica en aanverwante technologieën;
- 2) het publiek, de federale regering en het Federaal Parlement in te lichten over mogelijke ethische, juridische, sociale en ecologische problemen die rijzen bij het gebruik van artificiële intelligentie, robotica en aanverwante technologieën
- 3) een documentatie- en informatiecentrum in te richten en bij te houden.

Maar ook eerder in het voorstel wordt gewag gemaakt van een Duitse tegenhanger (Datenethikkommission) die invloed heeft gehad op de AI deskundigengroep op Europees Niveau (AI HLEG) die Ethische Richtlijnen voor Betrouwbare AI opstelde, en op het Europees Parlement en Commissie. Het lijkt ons dan ook een bijkomende taak om België te vertegenwoordigen in Europese en internationale fora.

Er wordt gevraagd om een multidisciplinair team samen te stellen van: “ethici, juristen, computerwetenschappers, ingenieurs of software-ontwikkelaars, of enige andere personen met nuttige ervaring inzake de toepassing van robotica, artificiële intelligentie en algoritmes, en de maatschappelijke impact daarvan”.

3. Opmerkingen met betrekking tot de opdrachten van het comité data-ethiek

De drie aangehaalde opdrachten en de vertegenwoordiging van België in Europese en internationale fora zijn vier opdrachten die door AI4Belgium’s Werkgroep Ethiek en Recht worden gesteund.

AI4Belgium Ethics and Law heeft sinds het begin van haar mandaat ook geijverd voor het opzetten van een centraal adviesorgaan voor ethische vraagstukken rond AI, in het bijzonder om het gebruik van AI door de overheid in goede banen te leiden. Burgers maken zich immers steeds meer zorgen rond het ethisch gebruik van AI, vooral door de overheid. Ook binnen de overheid zelf is er soms onzekerheid over de ethische impact van het gebruik van AI. Om ervoor te zorgen dat we innovatie niet inperken, maar toch ethische problemen kunnen voorzien en aanpakken, kan het nuttig zijn voor federale overheidsdiensten om informeel advies te kunnen inwinnen bij een adviesorgaan voor, tijdens én na de implementatie van een AI-systeem. In een vorig advies schreven we dat dit onafhankelijke orgaan zou moeten bestaan uit experts met uiteenlopende achtergronden (academici van verschillende disciplines, civil society, het middenveld etc.) dat door transparant te werken het vertrouwen van zowel de burger als van overheidsdiensten kan vergroten wat betreft het gebruik van AI.

Hoewel het niet enkel betrekking heeft op het gebruik van AI door de overheid, ligt het voorstel van de heer kris Verduyck in lijn met ons hierboven aangehaalde advies.

We zouden bovendien met de volgende opmerkingen het voorstel nog verder willen aanvullen en nuanceren:

AI4Belgium

- Advies geven op het federale niveau blijft de kerntaak, maar de manier waarop dit zou moeten gebeuren kan nog worden aangevuld. In Wallonië is er *Digital Wallonia*, het Brussels hoofdstedelijk gewest heeft *FARI - Institute for the common good* en Vlaanderen heeft het *Kenniscentrum Data & Maatschappij*. Deze adviesorganen die wegen op ethiek van data en AI vinden elkaar nu via overleggen georganiseerd door AI4Belgium, die momenteel de rol heeft om regionale spelers samen te brengen rond deze thematiek. Deze activiteit wordt best doorgezet aangezien de noden voor advies en reglementering rond de ethische aspecten van AI ook doorvloeien vanuit de gewesten.
- Inzake het tweede punt - namelijk het publiek, de federale regering en Het Federaal Parlement inlichten over ethische, juridische en ecologische uitdagingen - is het eveneens van belang om te vertrekken vanuit de bestaande initiatieven op de regionale niveaus. Het zou aan het comité kunnen zijn om regio-overschrijdend of interfederaal op te treden om zo een beter overzicht te geven, maar ook een geïntegreerde belgische visie voor te stellen – doch ook hier wordt best nota genomen van het feit dat deze activiteit momenteel al door onze Werkgroep wordt uitgevoerd, en zou men dus verder moeten nadenken over eventuele overlappingsen en samenwerkingen. Dezelfde opmerking geldt voor het documentatie- en informatiecentrum.
- In lijn met ons eerder advies rond het opzetten van een centraal adviesorgaan voor het gebruik van AI in de federale overheid, zou een van de taken van het comité erin kunnen bestaan om federale overheidsdiensten (al dan niet verplicht) informeel advies te verlenen voor, tijdens en na de implementatie van een AI-systeem door een overheidsdienst telkens wanneer die een impact kan hebben op rechten en belangen van individuen, organisaties en de maatschappij.
- Tot slot zou een bijkomende opdracht erin kunnen bestaan om publieke en private organisaties die met nieuwe AI applicaties willen experimenteren en ethisch advies willen inwinnen hieromtrent, te begeleiden hierin via het opzetten van zogenaamde regulatory sandboxes.
- Rekening houdend met de potentiële negatieve impact van bepaalde AI applicaties op fundamentele rechten en meer precies non-discriminatie, is het ook belangrijk dat het comité nauw samen werkt met bestaande equality bodies zoals Unia, IGVM en anderen.

4. Opmerkingen met betrekking tot de samenstelling van het voorgestelde comité

In de beschrijving van de beoogde samenstelling van het comité staan een aantal profielen opgesteld. Economische en sociaal wetenschappelijke profielen zijn niet expliciet benoemd maar nemen best mee plaats in het comité.

Waar de experts vandaan komen of hoe deze geselecteerd worden is onduidelijk. Om een harmonisering met de regionale initiatieven te verzekeren (wat wenselijk is), is het aangeraden om in het comité ruimte te voorzien voor de initiatieven Digital Wallonia, FARI en Kenniscentrum Data & Maatschappij – evenals na te denken over de rol van AI4Belgium hierin.

5. Europese verwachtingen en toekomst van het Belgische comité data-ethiek

De Europese Commissie heeft reeds een voorstel gelanceerd voor het reguleren van AI, in de vorm van een “AI Act”. In het voorstel van de Europese Commissie staat dat er een nationale autoriteit dient opgericht of aangewezen te worden dat toezicht houdt met betrekking tot de AI Act (‘AI Autoriteit’). Het

AI4Belgium

voorstel van de heer Verduyckt beschrijft een opdracht voor het comité die thematisch breder is, maar vooral ook minder nauw is met betrekking tot juridische kaders. Toch is het belangrijk om te overwegen hoe het comité data-ethiek zich tot dit toekomstig orgaan verhoudt.

Wij menen dat de komst van de AI Act – die nog enkele jaren op zich kan laten wachten – niet in de weg zou mogen staan om nu al actie te ondernemen in de vorm van een comité dat verdere expertise kan opbouwen rond de ethische aspecten van AI en data. Actie om de ethische risico's die met AI gepaard gaan in te tomen is immers nu al nodig, aangezien AI applicaties op steeds grotere schaal worden ingezet. Wij zien daarom een opportuniteit om nu al dit comité op te richten als verkennende voorloper van de toekomstige AI autoriteit, die er later in geïntegreerd kan worden eens de AI Act geïmplementeerd wordt. Wij geloven immers dat, naast 'enforcement' competenties, de toekomstige AI Autoriteit ook noodzakelijkerwijze bredere competenties nodig zal hebben, inclusief met betrekking tot bewustmaking rond de ethische en maatschappelijke implicaties van het gebruik van AI – implicaties die zich nu al doen voelen in de maatschappij.

Wij zouden daarom adviseren om het comité op te richten met als bijkomende opdracht het verkennen en voorbereiden van hoe de nationale autoriteit beschreven in de AI Act er best kan uit zien. Het zou dan aan de regering zijn om uit deze adviezen een keuze te maken voor België, rekening houdend met de bestaande regulatoren die actief zijn in dit domein, inclusief de Belgische Gegevensbeschermingsautoriteit.

Met het opzetten van een formeel onafhankelijk comité dat zich bezighoudt met ethiek van data en AI voorzien we de mogelijkheid om als natie een voorbeeldfunctie op te nemen, en onze best practices te delen met andere landen die momenteel eenzelfde denkoefening ondergaan. Het delen van deze best practices kan zowel de structuur en taken van de organisatie beslaan, maar ook het opzetten van een regulatory sandboxes en andere taken die essentieel zijn om de ontwikkeling en het gebruik van AI in de maatschappij in goede banen te leiden.